

▶ Biblioteca deschisă ◀

Născut în 1968 la Jambol, în sud-estul Bulgariei, **Gheorghe GOSPODINOV** își face studiile la Facultatea de Litere a Universității din Sofia. Este redactor-șef al hebdomadarului „Literatouren vestnik” și consilier editorial al editurii Janet 45. Actualmente predă literatura bulgară la Noua Universitate bulgară și la Institutul de Literatură din Sofia. Autor polyvalent, publică poezie, dramaturgie, scenarii pentru filme de scurt metraj, critică literară și un roman, cel de-al doilea fiind în lucru. Odată cu apariția *Un-ui roman natural* (1999), se impune drept o figură de primă mărime în literatura bulgară contemporană, iar numeroasele traduceri – în SUA, Marea Britanie, Spania, Franța, Germania, Danemarca, Italia, Polonia, Cehia, Austria, Serbia, Macedonia ș.a. – îl lansează pe orbită planetară.

Traducătoarea, **Cătălina PUIU** (n. 1969) este licențiată în Filologie (Facultatea de Limbi și Literaturi străine, specializarea bulgară-română) a Universității din București (1997), unde urmează studii aprofundate de filologie slavă pe lângă Catedra de limbi și literaturi slave. În 2007 își ia doctoratul în Filologie, la aceeași instituție (tema lucrării: *Aspecte narrative și stilistice în proza bulgară și română a anilor 80, sec. XX*). Între 2001-2004, asistent, iar din 2011, lector la Catedra de limbi și literaturi slave a Universității din București. Traduceri: Boian Biolcev, *Scrisori din rai, epistole din iad*, povestiri, Editura Universal Dalsi, 1999; Hristo Boicev, *Spitalul comunal*, piesă de teatru; Hristo Boicev, *UNDERGROUND*, piesă de teatru; Gheorghe Gospodinov, *Un roman natural*, Editura Cartier, 2011.

GHEORGHI GOSPODINOV

Un roman natural

Roman

Traducere din bulgară de Cătălina PUIU

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Casa Cărții, bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, Chișinău. Tel./fax: 34 64 61.
Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 21 42 03.
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel./fax: 24 10 00.
Librăria 9, str. Pușkin, nr. 9, Chișinău. Tel.: 22 37 83. E-mail: libraria9@cartier.md

Colecția *Biblioteca deschisă* este coordonată de Vasile Ernu

Editor: Gheorghe Erizanu
Lectori: Inga Druță, Em. Galaicu-Păun
Coperta colecției: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Sergiu Fusa
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Георги Господинов
ЕСТЕСТВЕН РОМАН
Издательска къща „Жанет 45”
Пловдив, 2006

Gheorghe Gospodinov
UN ROMAN NATURAL
Ediția I, noiembrie 2011

© 2006 by Gheorghe Gospodinov.

© 2011, of translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI. Această ediție a apărut într-un tiraj de 800 de exemplare. Toate drepturile rezervate. Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

traduki

Această carte a fost editată cu sprijinul TRADUKI, o rețea dedicată literaturii inițiată de Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale al Republicii Austria, Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germania, Fundația Elvețiană pentru Cultură Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția de Carte Slovenă JAK și Fundația S. Fischer.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Gheorghe Gospodinov

Un roman natural / Gheorghe Gospodinov ; trad.: Cătălina Puiu ; cop.: Vitalie Coroban. – Ch. : Cartier, 2011 (Bons Offices.). – 148 p. – (Colecția “Biblioteca Deschisă”).

Tit. orig.: Естествен роман. – 800 ex.

ISBN 978-9975-79-706-1.

821.163.2-31

G 73

Istoria naturală nu e nimic altceva decât numirea vizibilului. De aici, aparenta sa simplitate și această alură care de departe pare naivă, într-atât e de simplă și de impusă de evidența însăși a lucrurilor.

Un francez modern

1966, Paris

1

În fiecare clipă, în lumea asta există un lung șir de oameni care plânge și altul mai mic, care râde. Dar tot acolo se află și un al treilea șir de oameni, care nu mai plânge și nu mai râde. Cel mai trist dintre toate. Despre el vreau să vorbesc.

Ne despărțim. În vis despărțirea e legată doar de părăsirea casei. În cameră totul e împachetat, cutiile de carton sunt aranjate până la tavan și cu toate astea e mult spațiu. Holul și celelalte camere sunt pline de rude – ale mele și ale Emei. Își tot șușotesc ceva, se agită și așteaptă să vadă ce o să facem. Stau cu Ema lângă fereastră. A mai rămas doar să împărțim o grămadă de discuri de gramofon. Dintr-odată ea scoate din copertă discul de deasupra și îl aruncă pe geam. Țsta e al meu, spune. Geamul e închis, dar discul trece prin el ca prin aer. Instinctiv, îl scot pe-al doilea și-l arunc și eu. Discul zboară ca un OZN, se rotește în jurul axului, ca și cum ar merge în gramofon, numai că un pic mai repede. Se aude șuieratul lui. Undeva, deasupra tomberoanelor de gunoi, se îndreaptă amenințător către un porumbel jigărit, care zboară destul de jos. În primul moment, pare că ciocnirea va fi evitată, dar imediat văd cum marginea ascuțită a discului pătrunde moale în gâtul înfofolit. Totul se petrece cu încetinitorul și asta intensifică senzația de groază. Se aud clar câteva tonuri scurte, cât timp discul taie gâtul. Osul ascuțit al gâtulejului porumbelului fluieră o clipă, cât timp traversează discul. Numai începutul melo-

diei. O șansonetă oarecare. Nu-mi amintesc. *Les parapluies de Cherbourg? Oh, Paris? Le café de trois colombes?* Nu-mi amintesc. Dar o muzică tot s-a auzit. Capul retezat continuă să zboare datorită inerției câțiva metri încă, iar corpul cade ușor în praful din jurul tomberoanelor. Nu există sânge.

Totul în vis e infinit de simplu. Ema se apleacă și ridică următorul disc. Apoi eu. Ea. Eu. Ea. Fiecare nou disc repetă ce a făcut primul. Trotuarul de sub fereastră e plin de capete de porumbei, cenușii, identice, cu pielița trasă peste ochi.

Din spatele nostru, la fiecare cap retezat rudele aplaudă. Mița stă pe pervazul ferestrei și își linge rapace boticul.

M-am trezit cu dureri în gât. Inițial am vrut să-i povestesc visul Emei, dar apoi am renunțat. E doar un vis.

2

Apocalipsa poate avea loc și într-o singură țară.

Am cumpărat scaunul-balansoar într-o sâmbătă, la începutul lui ianuarie 1997. Tocmai luasem salariul și scaunul a înghițit jumătate din el. Era ultimul, și la un preț relativ mic, erau încă prețurile vechi. Inflația din acea iarnă accentua nebunia achiziției mele. Scaunul era împletit, imitație de bambus, nu cântărea mult, dar arăta masiv și era incomod de cărat. Era absurd să dau cealaltă jumătate din salariu pe taxi, așa că l-am luat în cârcă și am plecat spre casă. Mergeam pe stradă ducând în spate scaunul ca un vânzător de coșuri și atrăgeam privirile dezaprobatoare ale trecătorilor din cauza luxului pe care mi-l permisesem. Cineva trebuie să descrie mizeria iernii lui '97, la fel și celelalte mizerii, iarna lui '90, lui '92. Îmi amintesc cum înaintea mea la piață o femeie roagă vânzătorul să-i cântărească jumătate de lămâie. Alții dau târcoale seara tarabelor goale, căutând vreun cartof căzut din întâmplare. Din ce în ce mai mulți oameni bine îmbrăcați își înving rușinea și umblă prin tomberoanele de gunoi. Departe, stau câinii care urlă flămânzi sau se aruncă în haită asupra trecătorilor întârziați. Scriind aceste propoziții răzlețe, îmi închipui titluri de ziar groase, bolduite.

Într-o seară, când m-am întors acasă, am găsit apartamentul spart. Lipsea doar televizorul. Nu știu de ce, primul lucru la care m-am gândit a fost scaunul-balansoar. Era la locul lui. Cred că nu reușiseră să-l scoată pe ușă, e prea lat, eu l-am băgat pe geam.

Am petrecut toată seara pe scaun. Când Ema s-a întors, a dat telefon la poliție. N-avea niciun rost. Nimeni nu mai reacționa la reclamațiile de spargeri. La naiba. Stăteam în scaunul meu de răchită, mângâiam cele două pisici speriate de dezordine (unde s-or fi ascuns în timpul jafului) și fumam, rănit în ceea ce mai rămăsese din orgoliul meu masculin. Nu puteam nici măcar să le apăr pe Ema și pe pisici. Am scris o povestire.

E spart apartamentul unei familii. În timpul jafului acasă e doar femeia, în jur de 40, cu primele semne de îmbătrânire vizibile, se uită la un serial. Cei care sparg casa, tineri, cu o figură obișnuită, nu s-au așteptat să găsească pe cineva acasă la ora asta, dar își revin repede. Și femeia e destul de speriată. Scoate singură banii din șifonierul din dormitor. Nu opune rezistență când ei îi spun să-și dea jos cerceii și inelele. Și verigheta? Și verigheta. O dă jos foarte greu, aproape că i s-a înțepenit în deget. Dintr-odată, când ăia dau să ia televizorul – printre altele, serialul continuă –, femeia îl cuprinde bine în brațe. Pentru prima dată ridică vocea, îi roagă să ia orice, dar să-i lase televizorul. Stă așa, cu spatele la cei doi, cu pieptul lipit de ecran, hotărâtă să facă orice. Puteau s-o dea la o parte ușor, dar sunt uimiți de reacția ei neașteptată. Ea simte ezitarea și le spune, bătând un apropo, că pot să facă orice cu ea, numai să-i lase televizorul. Afacerea e încheiată. O să te violăm, spune unul din ei. Ea nu se mișcă. Fundul îi e încă încordat. Primul termină repede. Al doilea e mai încet. Femeia strânge în brațe televizorul și nu se mișcă. Doar la un moment dat le spune să se grăbească – copiii trebuie să vină de la școală. Asta îl face pe-al doilea să renunțe și cei doi pleacă. Serialul s-a terminat. Femeia, ușurată, dă drumul televizorului și intră la baie.

Oare cum se vor termina anii '90 – ca un thriller, ca un film cu gangsteri, ca o comedie neagră sau ca o telenovelă.

NOTA REDACTORULUI

Iată povestea acestei povești.

Ca redactor la un ziar literar din capitală, am primit un caiet. Era îndesat într-un plic mare, făcut de mână, adresat redacției cu numele meu ca destinatar. Plicul nu avea scris expeditorul, lipiciul ieșise pe afară și se uscaseră. Recunosc că l-am deschis cu o ușoară repulsie, care nu a dispărut nici când am scos caietul – în jur de 80 de pagini, destul de mototolite, scrise mărunț pe o parte și pe alta. Astfel de manuscrise nu prevesteau niciodată nimic bun pentru redactor. Autorii lor, de obicei bătrânei pisălogi, apăreau câteva zile mai târziu ca să întrebe dacă le era admisă opera, bineînțeles, a vieții lor. Din experiență știam că dacă nu le-o retezi din prima, ci jenat de vârsta lor le răspunzi binevoitor că nu ai terminat de citit, ei te-ar fi asediat în fiecare săptămână ca niște soldați istoviți, hotărâți să se lupte până la capăt. Și chiar dacă finalul nu era departe, ciocănitul bastoanelor pe scări mă făcea să înjur ca la ușa cortului.

În mod straniu, în caiet nu apărea nicăieri vreun titlu, sau măcar numele autorului. L-am băgat în geantă, cu gândul să arunc un ochi pe el acasă. Puteam să refuz manuscrisul, motivând că nu primim lucrări scrise de mână și astfel să amân lucrurile cu câteva luni. Bineînțeles că seara am uitat de caiet, dar nici nu a apărut cineva care să ceară vreun răspuns. L-am deschis abia peste o săptămână. Nu-mi venea să cred, dar citeam unul dintre cele mai bune manuscrise de când eram redactor. Un om încerca să vorbească despre căsnicia sa eșuată și romanul (nu știi de ce am hotărât eu că e un roman) se învârtea în jurul

neputinței de a povesti acest eșec. În fond, însuși romanul era greu de descris. Imediat am publicat în ziar un fragment și am așteptat să apară autorul. Adăugasem într-o mică notă că manuscrisul venise la redacție fără semnătură, probabil o neglijență din partea autorului, dar îl așteptăm să dea un semn. A trecut o lună. Nimic. Am publicat din nou un fragment. Și într-o bună zi la redacție apăru o femeie relativ tânără. Făcu scandal cum că ziarul se ocupă de viața ei personală. Ea nu-l citea regulat, dar o prietenă i-a arătat numerele cu fragmentele publicate. Susținea că textele erau ale fostului ei soț, care dorea să o compromită. Și totul apărea cu nume adevărate, lucru pentru care, îi spusese amica, putea să ne dea în judecată. Apoi femeia izbucni în plâns și în momentele acelea chiar era drăguță. Mi-a povestit cu întreruperi că soțul ei era pe vremuri o persoană foarte OK, scria, ba chiar publicase niște povestiri. Recunoaște că nu le-a citit. După divorț a luat-o razna. Acum decăzuse, devenise un homeless, își pierde vremea prin cartier, stătea adesea în părculețul din fața blocului, exact vizavi de ferestrele ei, ca să o sâcăie și s-o compromită în fața vecinilor.

– Puteți să mi-l arătați?

– Ah, găsiți-l dumneavoastră, rătăcește cu un scaun-balan-soar prin piața cartierului. O să-l recunoașteți. Și vă rog, nu mai publicați toate astea, nu mai rezist – îmi spuse cu o voce surprinzător de stinsă și plecă.

Își găsea de mâncare ca ceilalți boschetari, și totuși nu chiar ca ei. Nu umbla prin tomberoane, cel puțin nu îl văzuseră. Vindea hârtie. Era dintre acei nebuni liniștiți. Se învârtea în jurul pieței, făcea mici servicii, seara supraveghea marfa, îi dădeau la schimb roșii, ardei, pepeni verzi... în funcție de sezon. Lucrurile astea mi le-au spus vânzătorii din piață, după ce m-au întrebat de câteva ori dacă nu sunt de la poliție. Nu știau prea multe.

L-am găsit în părculețul din cartier. Se legăna în scaunul lui balansoar, oarecum mecanic, ca în transă. Un păr soios, un tricou care-și pierduse deja culoarea, niște blugi și adidași căscați în vârful. A, da, și o pisică maidaneză jigărită, care i se ciubărise în poală. O mângâia la fel de mecanic. Nu avea mai mult de 40-45 de ani. Mă avertizaseră că nu e prea vorbăreț, dar eu veneam la el cu vești bune. M-am prezentat. O umbră de zâmbet, fără să mă privească. Aveam la mine cele două numere de ziar. La întrebarea mea dacă el este autorul, dădu doar din cap, fără să iasă din starea lui de contemplație. Am încercat să-i spun cât de bun e textul, i-am vorbit despre publicarea lui, l-am întrebat ce alte treburi mai învârte. Niciun efect. La sfârșit am scos toți banii pe care-i aveam la mine și i-am dat, spunând că ăsta e onorariul lui. Se vedea că nu e obișnuit să primească bani. Pentru prima dată de când eram acolo s-a fâstâcit, ca și cum ar fi ieșit din starea lui, și m-a privit.

– Divorțezi, nu, amice? – spuse aproape amical, ca un om care-și arată compasiunea.

Ce naiba, credeam că nu se observă. În orice caz arătam mai bine decât el. Niciunul dintre prieteni nu știa încă. Acum câteva zile înaintasem cu soția mea cererea de divorț.

L-am întrebat din nou cum îl cheamă, încurajat de cuvintele lui.

– Gheorghe Gospodinov.

– Eu mă numesc așa – aproape că am urlat.

– Știu, ridică din umeri indiferent, înainte citeam ziarul. Mai cunosc încă șapte oameni cu numele ăsta.

N-a mai spus nimic. L-am lăsat acolo și m-am grăbit să-mi iau tălpașita. Totul se aranja ca într-un roman de proastă calitate. Mi-a trecut prin cap că pot s-o sun pe nevastă-sa și s-o întreb care e numele lui adevărat. Înainte să dau colțul, nu

m-am abținut și am întors capul. Stătea în aceeași poziție, se legăna ritmic în scaunul lui balansoar ca acele mânuțe de plastic care se puneau odinioară pe geamul din spate al mașinii.

L-am căutat din nou după un an. Între timp găsisem o editură care era de acord să publice manuscrisul și trebuia să dau de el ca să semneze contractul. Mă îndoiam că aș fi reușit să-l aduc la editură, de aceea aveam la mine contractul. Era o primăvară târzie. Îi aflasem numele de la soție și trebuia să înghit coincidența. Mă simțeam un pic vinovat față de el pentru că mă scârbise faptul că cineva, căzut în mizerie, poate avea același nume ca mine. Contractul cu editura prevedea o sumă decentă, care cu siguranță i-ar fi fost de folos. Am înconjurat părculețul, dar nu l-am găsit. Am dat ocol pieței. L-am întrebat pe unul dintre vânzătorii cu care, mi se părea mie, vorbisem înainte. Nu știa nimic. Îl văzuse pentru ultima oară la sfârșitul toamnei trecute, prin octombrie, nu... parcă începutul lui noiembrie. De atunci nu mai apăruse. După care, a dat din mână și mi-a aruncat, chipurile printre altele, ce ger năprasnic a fost în iarna asta, iar Pendulul (așa îi ziceau) se gândea să petreacă iarna în leagănul lui, în scaunul-balansoar, deh... În timp ce-mi povestea toate astea, omul a vândut un kilogram de roșii, două de castraveți și câteva legături de pătrunjel proaspăt, fără să uite să-și laude marfa. Totul cu o voce ușor pițigăiată, indiferentă. Primul lucru care mi-a venit în minte a fost să-i calc în picioare toate roșiile, apoi să-i smulg frunzuliță cu frunzuliță pătrunjelul și la sfârșit să-i înfund capul în piureul ăsta. Cum de niciunul dintre vânzătorii cu care mai vorbea vagabondul nu făcuse nimic pentru el? Nu știu ce, ceva, poate o cămăruță pentru iarnă, sau măcar o pivniță, ceva... Dar furia începea să mi se risipească – și inevitabil apărea o altă întrebare –, de ce eu nu făcusem ceva pentru acest

nefericit. Am plecat din piață, am căutat o bancă în părculeț, nu departe de locul în care, acum un an, pentru prima și, se pare, ultima dată am vorbit cu omul în scaunul-balansoar. Pe deasupra, printr-o stranie coincidență, pentru că întotdeauna coincidențele ni se par stranii, purtam același nume. Poate că lucrurile au luat o altă întorsătură – mi-am zis. Poate că omul s-a mobilizat, poate că textele publicate în ziar l-au făcut să se ridice din veșnicul lui scaun și acum lucrează undeva, poate a început să scrie, și-a închiriat vreun apartament, are o altă femeie. Am încercat să mi-l închipui, pentru o secundă, în sufrageria unui bloc din prefabricate, în fața televizorului, cu papuci în picioare, o pereche de pantaloni ponosiți, dar curați, și un pulover, stând tot așa în scaunul lui balansoar. Iar în poală, aceeași pisică maidaneză pe care văzusem că o mângâia atunci. Cu cât îmbunătățeam imaginea în mintea mea, cu atât mi se părea mai ireală. La sfârșit am scos contractul de la editură și am făcut ultimul lucru pe care mai puteam să-l fac pentru tizul meu. L-am semnat.